

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра клінічної та реабілітаційної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ ТА СТАНІВ

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Клінічна та реабілітаційна психологія»

Спеціальність 053 «Психологія»

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри клінічної та реабілітаційної психології
Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія екстремальних ситуацій та станів
Викладач (і)	кандидат психологічних наук, доцент Іванцев Наталія Ігорівна
Контактний телефон викладача	066 060 25 72
E-mail викладача	nataliya.ivantsev@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/list
Консультації	Раз на тиждень відповідно до графіка консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія екстремальних ситуацій та станів» присвячена вивченню психологічних аспектів діяльності людини в умовах екстремальних та надзвичайних ситуацій. Курс охоплює основні теоретичні підходи до розуміння впливу стресу, травматичних подій та критичних життєвих ситуацій на психіку особистості. Значна увага приділяється аналізу психологічних механізмів адаптації, стратегій подолання стресу, а також методам надання екстреної психологічної допомоги.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок щодо психологічної підтримки та адаптації людини в екстремальних ситуаціях, розвитку стресостійкості, а також освоєння методів екстреної допомоги.

Цілі навчальної дисципліни:

1. Теоретична підготовка:

- Ознайомити студентів із ключовими поняттями та підходами в психології екстремальних ситуацій.

- Дослідити психологічні механізми реагування людини на стресові події.

- Вивчити вплив екстремальних умов на психічний стан та поведінку особистості.

2. Практична підготовка:

- Навчити студентів розпізнавати та аналізувати реакції людини на екстремальні ситуації.

- Освоїти методи стабілізації психічних станів у постраждалих.

3. Формування професійних компетентностей:

- Розвинути здатність надавати екстрену психологічну допомогу.

- Сформувати навички комунікації та підтримки осіб, які переживають гострий стрес чи психотравму.

- Зміцнити професійну стресостійкість та готовність до роботи в умовах психологічного навантаження.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Студент повинен оволодіти наступними компетентностями:

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність генерувати нові ідеї та приймати обґрунтовані рішення (креативність); уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності: здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну, профілактично-просвітницьку) з використанням науково верифікованих методів та технік; налагоджувати та підтримувати контакти з фаховими спільнотами, ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах; оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію; дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання: робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість; оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації; вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності; здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 год. / 4 год.
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 год./ 6 год.
самостійна робота	60 год. / 80 год.

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	053 «Психологія»	1	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Лекційні теми	кількість год. д.ф.н. / з.ф.н.		
	лекції	семінар. заняття	сам. роб
Тема 1. Психологія екстремальних та надзвичайних ситуацій	2 год./ 1 год.	2 год. / 1 год.	10 год. / 10 год.
Тема 2. Психологічні особливості особистості та поведінки в умовах екстремальних ситуацій	2 год./ 1 год.	2 год. / 1 год.	10 год. / 10 год.
Тема 3. Поняття про екстремальні стани та їх класифікація	2 год./ 1 год.	4 год. / 1 год.	10 год. / 15 год.
Тема 4. Методи регулювання психологічних станів у екстремальних ситуаціях	2 год./ 1 год.	4 год. / 1 год.	10 год. / 15 год.
Тема 5. Психодіагностика в умовах екстремальних ситуацій	2 год./ -	2 год. / 1 год.	10 год. / 15 год.
Тема 6. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації	2 год./ -	4 год. / 1 год.	10 год. / 15 год.
ЗАГ.:	12 год. / 4 год.	18 год. / 6 год.	60 год. / 80 год.

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, включаючи: оцінку роботи студента на семінарських заняттях, виконання завдань контрольної роботи (КР), поточного тестування, виконання завдання підсумкового контролю (залікова робота). Критерії оцінювання знань студентів: Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів навчання з навчальної дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій та станів» є: своєчасне і у повному обсязі виконання всіх навчальних завдань, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни; глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих
---	--

літературних джерелах; вміння самостійно аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку та розвитку; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань.

Засоби оцінювання

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Робота на семінарському занятті.

Усна відповідь на семінарському занятті.

Відповідь передбачає чіткий, аргументований, розгорнутий виклад студентом одного з питань плану семінарського заняття, винесеного до обговорення.

При цьому недопустиме дослівне зачитування матеріалу та використання ксерокопій.

Студент повинен бути готовий відповісти на будь-які запитання семінарського заняття.

Шкала оцінювання:

«**відмінно**» - оцінюється за наявності у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем, які розглядаються на семінарському занятті.

«**добре**» - оцінюється за наявності у студента знань щодо більшості питань, які розглядаються на семінарському занятті. Знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими.

«**задовільно**» оцінюється за наявності у студента фрагментарних знань з теми семінару, які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.

«**незадовільно**» - за відсутність у студента знань щодо головних проблем з теми семінарського заняття, або ж за наявність часткових знань, які він нечітко розуміє і неправильно трактує.

Підсумкова оцінка за роботу на семінарському занятті - 40 балів.

Тестування (поточне тестування як допоміжний результат + контрольна робота).

Підготовка до поточного контролю полягає у повторенні теоретичного матеріалу до лекційної теми (або ж семінарського заняття), відтворенні необхідних умінь та навичок і самоконтролю їх результативності.

Тестування здійснюється на основі складених викладачем тестових завдань до відповідної теми курсу. Для цього передбачені тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих.

Критерії оцінки тестового контролю:

«**відмінно**»- студент дав не менше 90% правильних відповідей;

«**добре**» - студент дав не менше 70% правильних відповідей;

«**задовільно**» - студент дав не менше 50% правильних відповідей;

«**незадовільно**» - студент дав менше 50% правильних відповідей.

Підсумкова оцінка за тестування:

	поточне - 20 балів, контрольна робота - 10 балів. Підсумкова оцінка залікової роботи: (максимум 30 балів) - Теоретична частина – 10 балів - Практичне завдання – 10 балів - Аналіз кризової ситуації – 10 балів Оцінювання: - 27-30 балів – «відмінно» - 22-26 балів – «добре» - 17-21 бал – «задовільно» - Менше 15 балів – «незадовільно» <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Накопичування балів під час вивчення дисципліни</th></tr> <tr> <th>Види навчальної роботи</th><th>Максимальна кількість балів</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Лекція</td><td>-</td></tr> <tr> <td>Семінарсько-практичні заняття:</td><td></td></tr> <tr> <td>усні відповіді</td><td>40 б.</td></tr> <tr> <td>тестування</td><td>20 б.</td></tr> <tr> <td>Контрольна робота</td><td>10б.</td></tr> <tr> <td>Залікова робота</td><td>30 б.</td></tr> <tr> <td></td><td></td></tr> <tr> <td>Загальна кількість балів</td><td>100 б.</td></tr> </tbody> </table>	Накопичування балів під час вивчення дисципліни		Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів	Лекція	-	Семінарсько-практичні заняття:		усні відповіді	40 б.	тестування	20 б.	Контрольна робота	10б.	Залікова робота	30 б.			Загальна кількість балів	100 б.
Накопичування балів під час вивчення дисципліни																					
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів																				
Лекція	-																				
Семінарсько-практичні заняття:																					
усні відповіді	40 б.																				
тестування	20 б.																				
Контрольна робота	10б.																				
Залікова робота	30 б.																				
Загальна кількість балів	100 б.																				
Вимоги до письмових робіт	Концептуально конкретне висвітлення питань, базоване на науково-теоретичних та практичних дослідженнях.																				
Семінарські заняття	Семінарське заняття 1. Тема: Психологія екстремальних та надзвичайних ситуацій (2 год.) План 1. Поняття про екстремальну та надзвичайну ситуації. 2. Джерела травматичного впливу ситуації. 3. Психологічне забезпечення діяльності екстремальних та надзвичайних ситуаціях. Завдання: 1. Опрацювати запропоновану літературу та система тизувати зміст теми у вигляді конспекту. 2. Експрес-тести, запитання для самоконтролю, практичні завдання. Електронний ресурс до теми та завдання на платформі d-learn 2024 Семінарське заняття 2. Тема: Психологічні особливості особистості та поведінки в умовах екстремальних ситуацій (2 год.) План 1. Особистість в екстремальних та надзвичайних ситуаціях. 2. Неадаптивна поведінка особистості в умовах екстремальних та надзвичайних																				

ситуацій.

Завдання:

1.Опрацювати запропоновану літературу та система тизувати зміст теми у вигляді конспекту.

2.Експрес-тести, запитання для самоконтролю, практичні завдання.

Електронний ресурс до теми та завдання на платформі d-learn 2024

Семінарське заняття 3,4.

Тема: Поняття про екстремальні стани та їх класифікація (4 год.)

План

1. Поняття екстремального стану. Класифікація екстремальних станів.

2. Механізми виникнення екстремальних станів та чинники впливу на розвиток екстремальних станів.

3. Підходи до виділення екстремальних психічних станів.

4. Психоемоційні стани людини в екстремальних ситуаціях.

Завдання:

1.Опрацювати запропоновану літературу та систематизувати зміст теми у вигляді конспекту.

2.Експрес-тести, запитання для самоконтролю, практичні завдання.

Електронний ресурс до теми та завдання на платформі d-learn 2024

Семінарське заняття 5,6.

Тема: Методи регулювання психологічних станів у екстремальних ситуаціях (4 год.)

План

1.Базові методи управління неадаптивними станами.

2.Оперативні техніки копіngu неадаптивних станів.

3.Техніки опрацювання травматичної пам'яті.

4.Розвиток адаптивних здібностей людини до екстремальних умов існування.

Завдання:

1.Опрацювати запропоновану літературу та система тизувати зміст теми у вигляді конспекту.

2.Експрес-тести, запитання для самоконтролю, практичні завдання.

Електронний ресурс до теми та завдання на платформі d-learn 2024

Семінарське заняття 7.

Тема: Психодіагностика в умовах екстремальних ситуацій (2 год.)

План

1.Психодіагностика стресових станів.

2. Психодіагностика захисних механізмів та копінг-стратегій.

3. Психодіагностика особистісних складових адаптивності та стійкості.

4.Психодіагностика ПТСР.

Завдання:

1.Опрацювати запропоновану літературу та система тизувати зміст теми у вигляді конспекту.

2.Експрес-тести, запитання для самоконтролю, практичні завдання.

Електронний ресурс до теми та завдання на платформі d-learn 2024

Семінарське заняття 8,9.

Тема: Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації (4 год.)

План:

	1. Поняття та основні аспекти екстреної психологічної допомоги. 2. Особливості роботи психолога МНС у зоні надзвичайної ситуації (підготовка, необхідні засоби, «валіза психолога»). 3. Методи надання екстреної психологічної допомоги залежно від психічного стану постраждалого (марення, галюцинації, нервові тремтіння, плач, апатія, рухове збудження, ступор, агресія). 4. Психологічна підтримка потерпілих та робота з родичами загиблих. Завдання: 1.Опрацювати запропоновану літературу та система тизувати зміст теми у вигляді конспекту. 2.Експрес-тести, запитання для самоконтролю, практичні завдання. Електронний ресурс до теми та завдання на платформі d-learn 2024																												
Умови допуску до підсумкового контролю	Умови допуску до підсумкового контролю (заліку) передбачають виконання студентом усіх запланованих освітньою програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Пропущенні практичні заняття відпрацьовуються. Усі роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій згідно розкладу.																												
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю - залік. З вимогами до підсумкового контролю (заліку) студенти ознайомлюються на платформі дистанційного навчання (d-learn 2024) за покликанням на сторінку курсу «Психологія екстремальних ситуацій та станів». Форми оцінювання в університеті регламентуються згідно Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf Облік навчальної роботи студентів здійснюється згідно Положення про електронний журнал обліку навчальної роботи здобувачів освіти у Прикарпатському національному університет імені Василя Стефаника https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2021/01/elektronni-zurnal.pdf <table><tr><th colspan="4">Шкала оцінювання: національна та ECTS</th></tr><tr><th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th><th rowspan="2">Оцінка ECTS</th><th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th></tr><tr><th>Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th><th>Для заліку</th></tr><tr><td>100-90</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="4">зараховано</td></tr><tr><td>89-80</td><td>B</td><td>добре</td></tr><tr><td>79-70</td><td>C</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr><tr><td>69-60</td><td>D</td></tr><tr><td>59-50</td><td>E</td><td rowspan="2">незадовільно з можливістю повторного</td><td rowspan="2">не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr><tr><td>49-25</td><td>FX</td></tr></table>	Шкала оцінювання: національна та ECTS				Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку	100-90	A	відмінно	зараховано	89-80	B	добре	79-70	C	задовільно	69-60	D	59-50	E	незадовільно з можливістю повторного	не зараховано з можливістю повторного складання	49-25	FX
Шкала оцінювання: національна та ECTS																													
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою																											
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку																										
100-90	A	відмінно	зараховано																										
89-80	B	добре																											
79-70	C	задовільно																											
69-60	D																												
59-50	E	незадовільно з можливістю повторного	не зараховано з можливістю повторного складання																										
49-25	FX																												

			складання		
		24-0	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність

Вступаючи на цей курс, студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника

Положення 1

➤ [Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»](https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/положення-про-запобігання-плагіату-у-ДВНЗ-Прикарпатський-національний-університет-імені-Василя-Стефаника.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFip0uT8)

<https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/положення-про-запобігання-плагіату-у-ДВНЗ-Прикарпатський-національний-університет-імені-Василя-Стефаника.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFip0uT8>

Положення 2

➤ [Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»](https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Кодекс.FR12.pdf)
<https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Кодекс.FR12.pdf>

Пропуски занять (відпрацювання)

Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформувати систему знань та ґрунтовно підготуватись до заліку. Відтермінування здачі завдань самостійної роботи, практичних занять у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомої для студента причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації (довідки і т.д.). За умови відсутності студента (-ки) на заняттях або ж невчасного виконання завдань студенту пропонується у визначений викладачем день і час (відповідно до розкладу) відпрацювати пропущені аудиторні заняття. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Студенти, які вивчають дисципліну «Психологія екстремальних ситуацій та станів» зобов'язані відпрацювати заняття, ліквідувати невиконаний обсяг завдань до курсу. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог.

Виконання завдань пізніше встановленого терміну

Роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій або протягом тижня КСР, при цьому не пізніше ніж за 1 тиждень до завершення вивчення навчального курсу групою. Студенти, які не виконали заплановані завдання, тести, завдання самостійної та контрольної роботи вчасно, повинні їх виконати, однак оцінка при цьому буде знижена на один бал за виконане завдання. У випадку незадовільного виконання завдань, виявів недобропорядної поведінки, академічної недоброчесності (списування), викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи, а пред'явлені студентом завдання не зараховуються.

Невідповідна поведінка під час занять

Неприйнятним для студентів Університету є: порушення норм моралі, що включає негідну поведінку; запізнення або пропуски навчальних занять чи без поважної на то причини; вчинення дій, що перешкоджають здійсненню навчального процесу; порушення академічної доброчесності; недопустимо користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача).

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти здійснюється згідно Положення https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf

Рекомендовані платформи Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra

8. Рекомендована література

1. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Київ: ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с.
2. Екстремальна та кризова психологія : [термінологічний словник] / [Александров Ю.В., Гонтаренко Л.О., Євсюков О.П. та ін.] ; за ред. О.В. Тімченка. Харків: ХНАДУ, НУЦЗУ, 2010. 291 с.
3. Іванцев Н.І., Федик О.В. Психологія екстремальних ситуацій і станів: навчально-методичний комплекс до курсу "Кризова та екстремальна психологія" для студентів-магістрів спеціальності 053 "Психологія". Івано-Франківськ, 2020. 128 с.
4. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. Київ : Ніка-Центр, 2006. 580 с.
5. Карчевський І. Р. Психологічні проблеми в екстремальних ситуаціях (для студентів спеціальності «Психологія» денної та заочної форм навчання). Навчальний посібник / І. Р. Карчевський. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 192 с.
6. Литвиненко І. С. Екстремальна психологія та психологія травмуючих ситуацій (кредит: «Психологічна допомога людям похилого віку у складних життєвих ситуаціях») : навчально-методичний посібник. Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2023. 86 с
7. Луппо С.Є. Психологія екстремальних та кризових ситуацій. Навч. посібник. Київ: НАУ, 2011. 219 с.
8. Мороз Р. А. Психологія травмуючих ситуацій та надання психологічної допомоги : методичні рекомендації. Миколаїв : Іліон, 2016. 224 с.
9. Оніщенко Н. В. Екстремна психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. 2014. 584 с.
10. Особистість в екстремальних умовах : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (17 травня 2019 р., м. Львів). Львів, 2019. 140 с.
11. Охременко О.Р. Діяльність у складних, напружених та екстремальних умовах. Київ: НАОУ, 2004. 210 с.
12. Пасічник, В. І. Теорія та практика психологічної допомоги [Текст]: навч. посіб. / В. І. Пасічник, І. І. Ліпатов, Л. Ф. Шестопалова та ін. Харків: Акад.

ВВ МВС України, 2011. 250 с.

13. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навчально-практичний посібник / Авторський колектив Харківського національного університету внутрішніх справ, 2022. Режим доступу: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e08ad95-1248-47df-a595-01cc24c7afaf/content>
14. Психологія екстремальної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. І. Приходько, О. С. Колесніченко, О. В. Тімченко та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Харків : НА НГУ, 2016. 571 с.
15. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І. Дучимінська. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 236 с.
16. Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. Т. А. Ткачук, Н. О. Бочаріна. Переяслав (Київ.обл.) : Домбровська Я. М., 2020. 237 с.
17. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. Київ: ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. 160 с
18. Психологія екстремальних та кризових ситуацій : навч.-метод. посібник / О. Г. Романовський [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Іванченко І. С., 2022. 356 с.
19. Психологія травмуючих ситуацій: лекційний курс та інструктивно- методичні матеріали: навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 053 «Психологія» / укладачі: О.А. Резнікова.– Слов'янськ: ДВНЗ ДДПУ, 2016. 135 с.
20. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій: адаптивність до стресу та психологічне забезпечення: науково-практичний посібник. Київ: КНТ, 2024. 711 с.
21. Тімченко О. В. Синдром посттравматичних стресових порушень : концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування : монографія. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 268 с.

Викладач

Іванцев Н. І.